

Forord

Der har i de senere år været en tendens til at inddrage aspekter og dimensioner i arbejderklassens- og arbejderbevægelsens historie, som i den tidligere historieskrivning stort set har været fortrængt eller i al fald noget forsømt. Herunder også studier af arbejderne kultur og levevis.

Selv om temaet »arbejderkultur« i lighed med sidste års årbogstema, lokalhistorie, udgør et forskningsfelt, der endnu langt fra er færdig opdyrket, vil SFAH gerne holde sig à jour med nyudviklingen i historieskrivningen. Ved at vælge arbejderkultur som tema håber vi også kunne bidrage til udviklingen af dette nye forskningsfelt.

Men hvad er arbejderkultur? Selv om begrebet i de senere år igen er blevet meget benyttet, er begrebet stadig flertydigt og omdiskuteret. Den aktuelle diskussion er således nærmest karakteriseret ved en babylonisk sprogforvirring, idet man enten helt betvivler eksistensen af en arbejderkultur eller hver især forbinder noget forskelligt med ordet »kultur«.

Eksisterer der i dag i det hele taget noget der meningsfuldt kan betegnes som arbejderkultur? Er arbejderkultur ikke et historisk tilbagelagt fænomen? Udgør arbejderkultur ikke snarere hovedsagelig visse socialdemokratiske kulturbestræbelser, der i alt væsentligt kan tidsfæstes til mellemkrigsperioden? Eksisterede der selv da overhovedet noget som var mere end ansatser til en proletarisk kultur i betydningen »modkultur«? Og bør arbejderkulturen ikke primært karakteriseres som en borgerlig kultur? Lader arbejderkulturen sig muligvis fortrinsvis begrænse til arbejderbevægelsens offentlighedsformer og æstetiske kultur, eller må man nødvendigvis også tale om en arbejderklassens hverdagskultur? Og er det i givet fald rimeligt at udskille arbejderne kultur fra en mere omfattende folkekultur - ud fra teorier om en klassespecifik kulturform? Er det endvidere ikke misvisende at tale om arbejderkultur som om der fandtes én homogen og kohærent kultur i en arbejderklasse, som i sig selv er uhyre kompleks og hvis medlemmer lever under vidt forskellige livsbetingelser?

Og sådan kunne man spørge videre. Dette er kun nogle få i den lange række af spørgsmål, som det endnu står tilbage at besvare i forskningen. En del deraf vil i denne årbogs artikler blive taget op til nærmere behandling, men langt fra alle disse spørgsmål vil her kunne besvares udtømmende og endegyldigt, ligesom mange af spørgsmålene næppe vil kunne besvares entydigt.

I årbogens første artikel om *Arbejderklassens kulturhistorie* giver Svend Aage

Andersen en almen introduktion til emnet, der anskues som et tværfagligt studieområde, der involverer en lang række fag og discipliner. Redaktionen har da i sit arbejde også søgt at få så bredt et fagligt spektrum som muligt repræsenteret i årbogens artikler.

Skønt redaktionen ikke bevidst har fokuseret på nogen bestemt periode, har de efterfølgende tre artikler alle deres tyngdepunkt i mellemkrigstiden. Den første artikel, *Jens F. Jensen: Arbejderhøjskolen - delstudie i arbejderbevægelsens kultur-politik og -praksis* er en historisk-empirisk undersøgelse af den særlige uddannelsesinstitution, som arbejderbevægelsen etablerede i forlængelse af den grundtvigske folkehøjskole. Jens F. Jensen gør her først rede for oprettelsen af arbejderhøjskolen i Esbjerg i 1910, hvorefter han undersøger dens udvikling frem til o. 1940.

I den næste artikel, skrevet af et forfatterkollektiv bestående af *Lone Bentzen m.fl.*, behandles *Kolonihavebevægelsens blomstrende udvikling i mellemkrigstiden*. I denne undersøgelse, hvor analysen af kolonihavelivet sammenkædes med en beskrivelse af kolonihaveforbundets rolle og socialdemokratiets holdning til bevægelsen, knyttes således forbindelsen mellem arbejderklassens hverdagskultur og arbejderbevægelsens kulturinitiativer.

Arbejderfilm har herhjemme indtil nu været et helt uudforsket område. *Vibeke Pedersens: Den Kommunistiske Filminternationale - arbejderfilm i Danmark i mellemkrigstiden* udgør således noget af et pionerarbejde indenfor dette felt. Hovedvægten er lagt på undersøgelsen af den kommunistiske filmvirksomhed, fremvisningen af de første »russerfilm« i Danmark og fremkomsten af alternative publikumsorganisationer.

Årbogens to sidste artikler behandler så arbejderkulturens status i dagens danske samfund. Først stiller et forfatterkollektiv bestående af *Kelvin Baadsgaard m.fl.* spørgsmålet *Hører arbejdersport fortiden til?* Artiklen er et forsøg på at afdække nogle af sportens udviklingstendenser for forskellige sociale lag. I *Hannelene Toft Jensens* artikel *Arbejdermuseum i København* har spørgsmålet derimod nærmest modsat retning. I artiklen gøres der rede for nutidige bestræbelser på at fastholde billedet af en fortidig arbejderkultur.

Som sædvanlig udgør bogens anden halvdel en række forsknings- og litteraturoversigter samt tidsskriftoversigten. Udover Danmark dækker oversigten Norge, Sverige, England, DDR og Vesttyskland. Endelig bringes sidst i bogen et register for årbog 1-10, som forhåbentlig kan blive mange læsere til hjælp i deres videre studier.

Redaktionen.